

Minima-effectrapportage gemeente Hilversum 2012

De invloed van gemeentelijke maatregelen op de
financiële positie van inwoners met lage inkomens

Minima-effectrapportage gemeente Hilversum 2012

De invloed van gemeentelijke
maatregelen op de financiële positie
van inwoners met lage inkomens

Voorwoord

Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting (Nibud) is een onafhankelijke stichting. Het Nibud heeft tot doel particuliere huishoudens inzicht te laten verkrijgen in hun inkomsten en uitgaven, en vaardigheid aan te leren om planmatig met geld om te gaan. Het Nibud probeert dit doel te bereiken door rechtstreeks voorlichting te geven, zowel via de massamedia als via eigen brochures over diverse budgetonderwerpen, zoals kostgeld en alimentatie.

Daarnaast wil het Nibud hetzelfde doel bereiken via professionals die zich bezighouden met vormen van financiële advisering en voorlichting. Dit zijn functionarissen uit zowel de maatschappelijke hulp- en dienstverlening als het financieel bedrijfsleven, en sectoren van het onderwijs. Het Nibud ondersteunt deze groepen met eigen publicaties (Budgethandboek, Prijzengids, Rekenprogramma's) en door deskundigheidsbevordering in de vorm van opleidingen en trainingen.

Bij dit alles gaat het Nibud uit van een standaardmethode van begroten. Dit resulteert in een reeks voorbeeldbegrotingen met referentiecijfers die zijn gebaseerd op empirisch wetenschappelijk onderzoek. Het Nibud stelt de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de huishoudens voorop.

Het Nibud geeft gemeenten meer inzicht in het effect van hun minimabeleid. Door middel van een minima-effectrapportage (MER) helpt het Nibud gemeenten het geld bestemd voor minimabeleid, optimaal te besteden.

Deze rapportage is uitgevoerd door het Nibud, in opdracht van de gemeente Hilversum. Met deze minima-effectrapportage wil de gemeente onder meer in beeld brengen wat de wijzigingen in de WWB per 1 januari 2012 betekenen voor de koopkracht van huishoudens met een minimuminkomen.

Utrecht, juni 2012

Inhoud

Voorwoord	5
1. Inleiding	9
1.1 Centrale vraag.....	9
1.2 Kern minima-effectrapportage	9
1.3 Leeswijzer	10
2. Onderzoeksmethode: begrotingen	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Basispakket.....	11
2.3 Restpakket	12
2.4 Inkomsten	13
2.5 Uitgavensoorten	13
2.6 De begrotingen.....	14
3. Minimabeleid	15
3.1 Landelijk minimabeleid	15
3.2 Lokaal minimabeleid.....	15
3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid	15
3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering	16
3.2.3 Langdurigheidstoeslag.....	16
3.2.4 Activiteitenregeling	17
3.2.5 Computerregeling	17
3.2.6 Regeling duurzame gebruiksgoederen	17
3.2.7 Kinderopvang	18
3.2.8 Individuele bijzondere bijstand.....	19
4. Resultaten	21
4.1 Huishoudsamenstelling	21
4.1.1 Vóór invulling van het restpakket	21
4.1.2 Na invulling van het restpakket	21
4.2 Inkomensniveau	25
4.2.1 Vóór invulling van het restpakket	26
4.2.2 Na invulling van het restpakket	26
4.2.3 Langdurigheidstoeslag.....	27

5. Conclusies en aanbevelingen	29
5.1 Regelingen	29
5.2 Aandachtspunten	32
Bijlage 1: Begrotingen	
Bijlage 2: Inkomsten	
Bijlage 3: Verantwoording uitgaven	

1. Inleiding

1.1 Centrale vraag

Iedere gemeente beschikt over mogelijkheden om invloed uit te oefenen op de financiële positie van inwoners met lage inkomens. Dat kan bijvoorbeeld door het kwijtschelden van gemeentelijke heffingen of door bijzondere bijstand. Het is echter niet direct zichtbaar wat in de praktijk de effecten van die maatregelen zijn op het budget van verschillende groepen huishoudens.

De centrale vraag van dit onderzoek luidt:

Wat is het effect van landelijke en lokale inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens met een laag inkomen in de gemeente Hilversum?

Bekeken wordt welke groepen huishoudens in de gemeente goed profiteren van de verschillende inkomensondersteunende maatregelen en welke groepen minder goed. Ook maakt deze rapportage een eventuele armoedeval inzichtelijk.

Het doel van een minima-effectrapportage is inzicht te geven in de koopkracht van de armste groepen in de gemeente en in de effecten van landelijke en gemeentelijke maatregelen daarop. De resultaten van de effectrapportage kunnen als basis dienen voor de verdere ontwikkeling van het minima-beleid van de gemeente Hilversum.

1.2 Kern minima-effectrapportage

In deze minima-effectrapportage wordt voor een aantal huishoudtypen de koopkracht inzichtelijk gemaakt. In overleg met de gemeente Hilversum is een keuze gemaakt voor de volgende zes voorbeeldsituaties:

1. Een alleenstaande jonger dan 65 jaar;
2. Een eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
3. Een eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
4. Een echtpaar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar);
5. Een echtpaar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar);
6. Een alleenstaande van 65 jaar en ouder met een zorgvraag.

De rapportage laat zien welke effecten de landelijke en gemeentelijke maatregelen hebben op de koopkracht van de huishoudtypen bij verschillende inkomensniveaus.

Voor elk van de zes huishoudens worden berekeningen gemaakt bij de volgende inkomens:

- netto minimum inkomen (WWB of AOW);
- 110 procent van het netto minimum inkomen;
- 120 procent van het netto minimum inkomen.

Onder netto minimum inkomen verstaan we het toepasselijk minimum inkomen voor een specifiek type huishouden. Voor een alleenstaande onder de 65 jaar is dit gelijk aan 50 procent van het wettelijk minimumloon aangevuld met de maximale toeslag van 20 procent van het wettelijk minimumloon. Voor een alleenstaande van 65 jaar of ouder is dit gelijk aan de hoogte van de AOW.

Bij 110 en 120 procent van het netto minimum inkomen vermenigvuldigen we de toepasselijke bijstandsnorm met 1,1 en, 1,2.

Het kan vóórkomen dat een huishouden met een inkomen op 120 procent van het minimum hiervan minder overhoudt dan een huishouden op 110 procent van het minimum, omdat de eerste groep huishoudens soms net buiten de regelingen voor financiële ondersteuning valt. Dit rapport maakt dit effect, de armoedeval, inzichtelijk.

Bij ouderen wordt officieel niet gesproken van een armoedeval, omdat ouderen gewoonlijk niet uitstromen van een uitkering naar betaald werk. Toch kan er bij hen ook sprake zijn van een geringere bestedingsmogelijkheid bij een hoger inkomen. Voor het gemak wordt dit ook als armoedeval aangemerkt.

De huur vormt in de meeste huishoudens de hoogste uitgave op de begroting. De huurprijs in dit onderzoek is vastgesteld op basis van gegevens van woningbouwcorporaties in de gemeente Hilversum. Hieruit kwam naar voren dat de gemiddelde huur voor een een- of tweepersoonshuishouden gemiddeld 360 euro is. Voor een huishouden van drie personen of meer is dit 410 euro.

1.3 Leeswijzer

Het rapport is als volgt opgebouwd. Hoofdstuk 2 gaat in op de onderzoeksmethode waarbij tevens de methodiek van begroten staat beschreven. Hoofdstuk 3 geeft een toelichting op de lokale inkomensondersteunende regelingen die worden doorberekend in deze effectrapportage. Vervolgens geeft hoofdstuk 4 de onderzoeksresultaten. Tot slot staan in hoofdstuk 5 de conclusies en aanbevelingen.

De begrotingen met toelichting staan in een aantal bijlagen. Ook wordt in de bijlage meer informatie gegeven over bronnen van de referentiecijfers en de inkomensopbouw.

2. Onderzoeksmethode: begrotingen

2.1 Inleiding

Om het effect van inkomensondersteunende regelingen op de financiële positie van huishoudens te berekenen, maakt het Nibud gebruik van begrotingen. Uit deze begrotingen zijn de inkomsten en uitgaven van de huishoudens af te lezen.

De begrotingen in deze rapportage zijn gemaakt voor zes verschillende huishoudtypen op drie verschillende inkomensniveaus. Hierbij gaan we er vanuit dat huishoudens in een huurwoning leven.

De begrotingen zijn voor groepen van huishoudens. De bedragen in de begrotingen zijn gemiddelden; in werkelijkheid zal de financiële situatie van de individuele huishoudens er anders uitzien. De begroting laat dus niet zien in hoeverre een individueel huishouden een sluitende begroting heeft. Wel wordt duidelijk in hoeverre een groep huishoudens een sluitende begroting heeft. Bij het opstellen van de begrotingen wordt geen rekening gehouden met schulden, omdat daarover niets algemeen te zeggen valt. Schulden komen echter vaak voor onder mensen met lage inkomens.

Alle begrotingen zijn maandbegrotingen, waarbij de inkomsten en uitgaven zijn omgerekend naar gemiddelde maandbedragen. In de praktijk kunnen er flinke verschillen zijn tussen de maanden van het jaar. Vakantiegeld wordt bijvoorbeeld jaarlijks uitgekeerd, maar wordt in deze rapportage uitgedrukt in een maandelijks bedrag.

Het inkomen is in iedere begroting een vast gegeven. De uitgavenkant vullen we in volgens de methode van het basispakket en het restpakket.

2.2 Basispakket

Het basispakket omvat alle uitgaven die als noodzakelijk kunnen worden beschouwd. Hierin zijn de kosten opgenomen die een huishouden moet maken voor wonen, kleden, voeden, gezondheid, zekerheid (verzekeringen) en informatie (telefoon, internet en tv). Het pakket wordt in overleg met anderen (bijvoorbeeld de Sociale Alliantie) regelmatig aangepast. Vanaf 2006 maakt een computer met internetaansluiting deel uit van het basispakket voor alle huishoudens. Sinds 2002 is een computer al onderdeel van het basispakket voor gezinnen met kinderen vanaf 6 jaar. Voor iedere kostenpost is een minimumprijs genomen. In bijlage 3 worden de diverse onderdelen van het basispakket nader beschreven.

Naast de noodzakelijke uitgaven van het basispakket zijn er in individuele gevallen moeilijk of niet-vermijdbare uitgaven. Dit zijn uitgaven die voor een bepaald persoon onontkoombaar zijn. Bijvoorbeeld wanneer iemand een speciaal dieet moet volgen. Voor dit soort uitgaven is individuele bijzondere bijstand mogelijk. Dit is niet in de begrotingen opgenomen.

2.3 Restpakket

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen. Alle vrije bestedingen vormen samen het restpakket. Huishoudens zijn vrij om het restpakket zelf in te vullen. Het geld kan besteed worden aan nieuwe uitgavenposten (vakantie of hobby) of aan extra uitgaven aan posten in het basispakket (extra voeding of kleding).

De uitgaven in het restpakket worden in twee delen gesplitst: de uitgaven voor sociale participatie en de overige uitgaven.

Onder sociale participatie vallen de posten contributies en abonnementen, op bezoek gaan, bezoek ontvangen, vakantie en uitgaan en vervoer. Sociale participatie wordt door velen als noodzakelijk beschouwd en is in veel gemeenten op de een of andere manier onderdeel van het minimabeleid.

De overige uitgaven van het restpakket zijn andere uitgaven die niet in basispakket en het pakket sociale participatie zitten. Hieronder vallen zaken zoals huisdieren, zakgeld en kosten woon-werkverkeer.

Het gekozen restpakket is sober; het omvat vrij elementaire uitgaven. Zie bijlage 3 voor de samenstelling van het restpakket.

De kosten van het restpakket nemen toe, naarmate het inkomen stijgt. In de eerste plaats komt dit door hogere reiskosten. Iemand met een inkomen (net) boven het sociaal minimum zal een laagbetaalde baan hebben en kosten voor woon-werkverkeer maken. Soms worden deze kosten door de werkgever vergoed, maar in deze rapportage wordt daar niet a priori vanuit gegaan. Bovendien worden de kosten voor participatie verminderd met het bedrag dat de gemeente hiervoor beschikbaar stelt. Veel gemeenten kennen een bijdrage voor sociaal-culturele uitgaven. Deze bijdrage wordt verstrekt tot een bepaald inkomensniveau. Boven dit inkomensniveau vervalt de bijdrage, waardoor de kosten van participatie hoger uitvallen en het restpakket dus duurder wordt.

Het basispakket en het restpakket zijn op bepaalde punten verschillend voor de diverse huishoudtypen. Een alleenstaande staat immers voor andere kosten dan bijvoorbeeld een gezin met kinderen.

2.4 Inkomsten

In deze rapportage worden op drie inkomensniveaus begrotingen opgesteld voor de betreffende voorbeeldhuishoudens: het minimuminkomen (WWB/AOW-uitkering), 110 procent van het netto minimuminkomen en 120 procent van het netto minimuminkomen.

Uitgangspunt in deze rapportage is het totaal besteedbaar maandinkomen. Dat inkomen bestaat uit alle inkomsten van het huishouden, zoals netto salarissen, uitkeringen, kortingen op de belasting, huurtoeslag, vakantiegeld, kinderbijslag en kindgebonden budget. In de begrotingen is geen rekening gehouden met eigen vermogen of eventuele inkomsten daaruit. Hoe deze regelingen doorwerken in de begrotingen en wat de invloed is op het inkomen van de verschillende huishoudens is te zien in bijlage 1.

In de rapportage wordt verondersteld dat de huishoudens maximaal gebruik maken van alle regelingen die op hen van toepassing zijn.

In bijlage 2 staat aanvullende informatie over de gekozen uitgangspunten bij de inkomens.

2.5 Uitgavensoorten

In alle begrotingen onderscheidt het Nibud drie soorten uitgaven:

- *Vaste lasten*
Dit zijn uitgaven die regelmatig terugkomen. Er ligt meestal een contract aan ten grondslag. Voorbeelden zijn de huur, energiekosten en verzekeringen.
- *Reserveringsuitgaven*
Dit zijn uitgaven die niet regelmatig voorkomen en waarvan de hoogte vooraf niet precies bekend is. Er moet in principe een bedrag voor gereserveerd worden. Voorbeelden hiervan zijn de kosten voor inventaris en kleding.
- *Huishoudelijke uitgaven*
Dit zijn de steeds terugkerende uitgaven, zoals uitgaven aan voeding, reiniging, persoonlijke verzorging.

In deze rapportage wordt gerekend met minimale bedragen die huishoudens nodig hebben om deze uitgaven te kunnen betalen.

Voor de uitgaven is waar mogelijk uitgegaan van lokale tarieven. Voorbeelden hiervan zijn de tarieven voor heffingen, de premie van de zorgverzekering en de kosten van de peuterspeelzaal. De landelijke bedragen zijn gebaseerd op berekeningen van het Nibud. Meer informatie over de uitgaven staat in bijlage 3.

2.6 De begrotingen

Volgens de methodiek die hierboven staat beschreven, worden de begrotingen opgesteld. Deze begrotingen staan in bijlage 1.

3. Minimabeleid

In dit hoofdstuk worden diverse landelijke en gemeentelijke regelingen voor inkomensondersteuning van minima beschreven. Alleen de regelingen die in de berekeningen zijn meegenomen komen in dit hoofdstuk aan bod. Paragraaf 3.1 beschrijft de landelijke regelingen; in paragraaf 3.2 komen de lokale inkomensondersteunende regelingen aan bod. Per regeling wordt een korte beschrijving gegeven van de belangrijkste kenmerken en voorwaarden.

3.1 Landelijk minimabeleid

Bij het opstellen van de begrotingen worden de landelijke heffingskortingen (algemene heffingskorting, arbeidskorting, inkomensafhankelijke combinatiekorting, (aanvullende) alleenstaande ouderkorting en de (alleenstaande) ouderenkorting), landelijke toeslagen (zorgtoeslag, huurtoeslag, kinderopvangtoeslag, kindgebonden budget) en de kinderbijslag in de berekeningen opgenomen.

3.2 Lokaal minimabeleid

Naast de landelijke inkomensondersteunende maatregelen heeft de gemeente Hilversum voor huishoudens met een laag inkomen ook een lokaal minimabeleid. De regelingen die worden opgenomen in de berekeningen komen in de volgende paragrafen aan bod.

3.2.1 Kwijtscheldingsbeleid

In de gemeente Hilversum kan kwijtschelding worden aangevraagd voor de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en voor de hondenbelasting voor de eerste hond. De gemeente hanteert hierbij een norm van 100 procent van de grondslag WWB. Dat wil zeggen dat afhankelijk van het vermogen, huishoudens met een inkomen op WWB/AOW-niveau in principe geen gemeentelijke heffingen hoeven te betalen. Bij een inkomen hierboven wordt de betalingscapaciteit berekend door het inkomen te verminderen met het norminkomen. Er vindt een correctie plaats voor de eigen uitgaven aan huur en voor nominale ziektekostenpremies. Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijtschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. De gemeente Hilversum maakt van deze mogelijkheid gebruik.

Van de betalingscapaciteit dient 80 procent te worden aangewend voor de betaling van de gemeentelijke heffingen.

Bij het waterschap is kwijtschelding mogelijk voor de waterzuiveringsheffing en de ingezetenenheffing. Bij de berekening van de kwijtschelding hanteert het waterschap, net zoals de gemeente, de norm van maximaal 100 procent van de bijstandsnorm.

De kwijtschelding voor de gemeentelijke heffingen en voor de waterschapsheffingen wordt gezamenlijk berekend. Indien er sprake is van een beperkte betalingscapaciteit wordt deze in eerste instantie ingezet voor de waterschapsbelastingen en is er recht op (gedeeltelijke) vrijstelling van gemeentelijke heffingen.

3.2.2 Collectieve (aanvullende) zorgverzekering

Het verzekeren tegen ziektekosten is voor iedereen wettelijk verplicht. Daarom biedt de gemeente Hilversum inwoners met een laag inkomen een collectieve zorgverzekering aan bij zorgverzekeraar Agis. Naast de collectiviteitskorting verstrekt de gemeente een bijdrage in de premie van 12,17 euro per verzekerde per maand. Hiermee komen de premiekosten in 2012 uit op 125,41 euro. Inclusief tandartsverzekering bedraagt de premie 136,16 euro.

Om voor deelname aan de collectieve zorgverzekering in aanmerking te komen, hanteert de gemeente Hilversum in 2012 een inkomensgrens van 110 procent van het netto minimuminkomen. Voorheen lag de inkomensgrens om in aanmerking te komen voor de collectieve verzekering op 130 procent. Vanwege de wettelijke voorschriften uit de aangescherpte WWB is dit percentage verlaagd naar 110 procent. Er wordt geen rekening gehouden met vermogen.

De zorgtoeslag die huishoudens ontvangen is in de begrotingen opgenomen.

3.2.3 Langdurigheidstoeslag

De langdurigheidstoeslag in de gemeente Hilversum is bedoeld voor huishoudens tussen de 23 en 65 jaar die gedurende een periode van minimaal vijf jaar over een inkomen beschikken dat niet hoger is dan 100 procent van de van toepassing zijnde bijstandsnorm.

De hoogte van de langdurigheidstoeslag bedraagt 366 euro voor alleenstaanden, 467 euro voor alleenstaande ouders en 519 euro voor gezinnen.

Bij de resultaten van deze rapportage wordt een vergelijking gemaakt tussen huishoudens die in aanmerking komen voor de langdurigheidstoeslag en huishoudens die hier geen recht op hebben.

3.2.4 Activiteitenregeling

De gemeente Hilversum kent een regeling ter bevordering van deelname aan sociaal-culturele, recreatieve en sportieve activiteiten. De inkomensgrens om voor de bijdrage in aanmerking te komen is 110 procent van het netto minimuminkomen inclusief de maximale toeslag.

Via de activiteitenregeling kan per persoon een tegemoetkoming worden verleend voor aantoonbare kosten van deelname aan culturele, educatieve, recreatieve en sportieve activiteiten in georganiseerd verband en kosten voor materialen/kleding die nodig zijn om de activiteiten te kunnen uitoefenen.

De vergoeding bedraagt maximaal 140 euro per gezinslid per jaar. Voor kinderen tot 18 jaar kan een vergoeding van 200 euro per jaar worden verstrekt.

De activiteitenvergoeding is in de begrotingen verrekend in de post 'vergoeding restpakket'. Voor kinderen van 3 jaar wordt geen vergoeding berekend. Ouders kunnen voor kinderen van deze leeftijd wel aanspraak op de regeling maken, maar in de praktijk komt dit zelden voor.

3.2.5 Computerregeling

Gezinnen met schoolgaande kinderen vanaf groep 6 met een inkomen dat niet hoger is dan 110 procent van het netto minimuminkomen komen in aanmerking voor de aanschaf of vervanging van een computer. Hiervoor kan eenmaal per vijf jaar een bedrag van 450 euro worden aangevraagd.

Deze bijdrage is in de begrotingen verrekend bij de post 'inventaris' voor die huishoudens waarop de regeling van toepassing is.

3.2.6 Regeling duurzame gebruiksgoederen

De gemeente Hilversum verleent bijzondere bijstand voor de vervanging van duurzame gebruiksgoederen. De bijstand wordt in de vorm van een budget verstrekt en is bedoeld voor personen die drie jaar of langer zijn aangewezen op een inkomen tot maximaal 110 procent van het netto minimuminkomen. Het startbudget voor de bijzondere bijstand voor duurzame gebruiksgoederen is 700 euro voor gezinnen met kinderen en er is een vervolgbudget van 350 euro per jaar. Alleenstaanden en gezinnen zonder kinderen kunnen een startbudget van 500 euro aanvragen en een vervolgbudget van 200 euro per jaar.

In de begrotingen zijn de toepasselijke bedragen van een vervolgbudget verrekend met de post 'inventaris'.

3.2.7 Kinderopvang

Op grond van de Wet Kinderopvang kunnen ouders van kinderen tot twaalf jaar een tegemoetkoming toegekend krijgen voor de kosten van kinderopvang. Vervolgens resteert een eigen bijdrage voor deze kosten. De ontbrekende bijdrage kinderopvang wordt door de gemeente vergoed voor de volgende doelgroepen:

- Ouders in een re-integratietraject met een WWB-, WIJ- ANW-, IOAW-, IOAZ-uitkering;
- Nieuwkomers, die een inburgeringstraject volgen;
- Wik-ers;
- Tienermoeders;
- Oudkomers;
- Studenten.

De bijdrage van de gemeente is afgeleid van het uurbedrag zoals de Belastingdienst dat hanteert. De meeste kinderopvanginstellingen hanteren echter een hoger tarief dan dit maximale tarief. De gemeente Hilversum vergoedt de resterende kosten voor de klant (niet vanuit bijzondere bijstand maar vanuit het WKKP-budget).

Een alleenstaande ouder met een inkomen op bijstandsniveau hoeft geen gebruik van de kinderopvang te maken, tenzij deze ouder een re-integratietraject volgt. In het eerste geval zijn er geen kosten voor kinderopvang, in het tweede geval worden deze kosten door de gemeente vergoed. Daarom zijn in de begrotingen op 100 procent geen kosten voor kinderopvang opgenomen. Wel rekenen we een bedrag voor de peuterspeelzaal voor twee dagdelen per week.

Bij een inkomen boven bijstandsniveau gaan we ervan uit dat de alleenstaande ouder enkele dagen per week werkt en wel gebruik maakt van de kinderopvang. Bij 110 procent van het minimuminkomen wordt gerekend met 20 uur kinderopvang per week, bij een inkomen op 120 procent wordt uitgegaan van 30 uur kinderopvang.

Echtparen zonder werk (met een bijstandsuitkering) of echtparen waarvan een van beide partners werkt (met een inkomen van 110 en 120 procent van de norm), maken geen gebruik van de kinderopvang, maar van de peuterspeelzaal.

De gemeente Hilversum maakt voor het bezoek van de peuterspeelzaal onderscheid tussen kinderen met en zonder een indicatie voor VVE. In deze rapportage wordt uitgegaan van kinderen zonder indicatie. Voor hen geldt de gewone ouderbijdrage, dat is per 'reguliere' peuterspeelzaal gemiddeld 85 euro per maand voor twee ochtenden per week. Omdat één maand per jaar niet gefactureerd wordt, wordt in de begrotingen gerekend met een bedrag van 77,90 euro per maand.

De kosten voor kinderopvang en de peuterspeelzaal zijn verwerkt in de post 'schoolkosten/ kinderopvang'. De kinderopvangtoeslag die de betreffende huishoudens ontvangen is bij de inkomsten opgenomen.

3.2.8 Individuele bijzondere bijstand

De gemeenten Hilversum verstrekt voor bijzondere en noodzakelijke kosten individuele bijzondere bijstand.

De individuele bijzondere bijstand wordt in dit onderzoek niet meegenomen omdat deze sterk afhankelijk is van de persoonlijke situatie.

4. Resultaten

Dit hoofdstuk bevat de resultaten van het onderzoek. Eerst komen de verschillen tussen de huishoudtypen in de gemeente Hilversum aan bod. Vervolgens worden de verschillende inkomensniveaus met elkaar vergeleken.

Een en ander wordt schematisch weergegeven in tabel 1. Deze tabel geeft een overzicht van de bestedingsruimte die de onderzochte huishoudtypen hebben, nadat zij de uitgaven uit het basispakket en het restpakket hebben gedaan. In de laatste twee kolommen wordt het saldo weergegeven van huishoudens die in aanmerking komen voor langdurigheidstoelage.

Een negatief saldo op de maandbegroting is in rood weergegeven. Indien een hoger inkomen leidt tot minder bestedingsruimte (de zogenoemde. armoedeval) dan is dit bij het betreffende inkomensniveau aangegeven met een rood pijltje.

4.1 Huishoudsamenstelling

4.1.1 Vóór invulling van het restpakket

Uit de tweede kolom ('saldo na basispakket') blijkt dat de meeste huishoudens voldoende inkomen hebben om de noodzakelijke uitgaven uit het basispakket te bekostigen.

De enige uitzondering is het echtpaar met kinderen van 14 en 16 jaar. Op bijstandsniveau komt dit gezin 15 euro per maand te kort. Een belangrijke oorzaak van dit tekort is dat een echtpaar de kosten van twee volwassenen moet dragen, zoals de kosten van de zorgverzekering, kleding en voeding. De hogere bijstandsnorm voor een echtpaar (100 procent tegenover 90 procent voor eenoudergezinnen) is veelal niet voldoende om deze extra kosten op te vangen.

4.1.2 Na invulling van het restpakket

Wanneer ook naar de bestedingen in het restpakket wordt gekeken, krijgen meer huishoudens met een tekort op hun maandbegroting te maken.

Het echtpaar met kinderen van 14 en 16 jaar kan op geen van de onderzochte inkomensniveaus alle uitgaven uit het restpakket bekostigen. Hetzelfde geldt voor de alleenstaande onder de 65 jaar, het eenoudergezin met oudere kinderen en het echtpaar met jonge kinderen.

Tabel 1. Overzicht saldo inkomsten min uitgaven

a. Alleenstaande onder de 65 jaar		inclusief langdurigheidstoelage			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 80	€ -16		€ 111	€ 14
110%	€ 132	€ -37	↓	€ 132	€ -37
120%	€ 177	€ -5		€ 177	€ -5

b. Eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)		inclusief langdurigheidstoelage			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 206	€ 24		€ 245	€ 63
110%	€ 321	€ 65		€ 321	€ 65
120%	€ 341	€ 57	↓	€ 341	€ 57

c. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)		inclusief langdurigheidstoelage			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 140	€ -75		€ 179	€ -37
110%	€ 198	€ -91	↓	€ 198	€ -91
120%	€ 286	€ -48		€ 286	€ -48

d. Echtbaar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)		inclusief langdurigheidstoelage			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 43	€ -180		€ 87	€ -137
110%	€ 105	€ -192	↓	€ 105	€ -192
120%	€ 149	€ -188		€ 149	€ -188

e. Echtbaar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)		inclusief langdurigheidstoelage			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ -15	€ -272		€ 29	€ -229
110%	€ 37	€ -293	↓	€ 37	€ -293
120%	€ 77	€ -310	↓	€ 77	€ -310

f. Alleenstaande 65-plus met lichte zorgvraag		inclusief langdurigheidstoelage			
	saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket		saldo na basispakket	saldo na basis- en restpakket
100%	€ 191	€ 95			
110%	€ 186	€ 39	↓		
120%	€ 218	€ 59			

a. Alleenstaande onder de 65 jaar

In Hilversum komt een alleenstaande onder de 65 jaar met een WWB-uitkering na invulling van het restpakket 16 euro per maand te kort. Op 110 procent van de norm komt dit tekort uit op 37 euro en bij een inkomen van 120 procent van de bijstandsnorm is er nog vijf euro te kort. Alleenstaanden kunnen hun kosten niet delen met anderen en hebben dus niet de schaalvoordelen waar (eenouder)gezinnen wel van profiteren. Nadat alle noodzakelijke uitgaven uit het basispakket zijn bekostigd, houden zij te weinig inkomen over voor sociale participatie.

b. Eenoudergezin met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Het eenoudergezin met twee jonge kinderen heeft voldoende inkomsten om naast de uitgaven uit het basispakket, de uitgaven uit het restpakket te kunnen bekostigen. Dit gezin profiteert van diverse gemeentelijke regelingen die doorlopen tot 110 procent van de toepasselijke bijstandsnorm. Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijtschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. De gemeente Hilversum heeft deze nieuwe voorziening ingevoerd. Hierdoor hebben huishoudens die gebruik maken van formele kinderopvang bij een inkomen op 110 procent van de bijstandsnorm recht op gedeeltelijke kwijtschelding van de gemeentelijke heffingen, terwijl zij hier voorheen, gezien hun inkomen, geen recht op hadden.

Op 120 procent is het inkomen hoog genoeg om zonder gemeentelijke ondersteuning de begroting sluitend te houden.

c. Eenoudergezin met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

Eenoudergezinnen met oudere kinderen hebben onvoldoende bestedingsruimte om alle uitgaven uit het restpakket te kunnen bekostigen. In Hilversum komt dit eenoudergezin met een bijstandsuitkering 75 euro te kort. Op 110 procent van het minimuminkomen is het tekort 91 euro en op 120 procent is er nog 48 euro tekort.

Dat eenoudergezinnen met jonge kinderen de begroting wel sluitend krijgen en alleenstaande ouders met oudere kinderen niet, heeft te maken met het feit dat de kosten voor oudere kinderen over het algemeen hoger zijn dan voor jonge kinderen. Dit geldt bijvoorbeeld voor voeding, kleding, schoolkosten en zakgeld. De hogere kinderbijslag en het kindgebonden budget kunnen dit verschil niet compenseren.

d. Echtpaar met twee jonge kinderen (3 en 5 jaar)

Ook het echtpaar met twee jonge kinderen kan de uitgaven uit het restpakket niet bekostigen. Dit geldt voor alle onderzochte inkomensniveaus. Een belangrijke oorzaak van dit tekort is al eerder genoemd: een echtpaar moet de kosten van twee volwassenen dragen, terwijl de bijstandsnorm voor een echtpaar maar 10 procent hoger

ligt dan de norm voor een eenoudergezin. Dit is veelal niet voldoende om de uitgaven van een extra volwassene te bekostigen.

Net als bij het eenoudergezin met oudere kinderen, zijn het de kosten voor sociale participatie die het tekort veroorzaken. De kosten uit het basispakket kunnen wel uit de bijstandsnorm voldaan worden.

e. Echtbaar met twee oudere kinderen (14 en 16 jaar)

In paragraaf 4.1.1 is al aangegeven dat het echtpaar met oudere kinderen en een bijstandsuitkering te weinig ruimte heeft om alle uitgaven uit het basispakket te bekostigen. Dit tekort loopt op tot 272 euro per maand, als ook alle uitgaven uit het restpakket gedaan zouden worden.

Het echtpaar met twee oudere kinderen heeft van alle onderzochte huishoudtypen de minste bestedingsruimte. Zoals hierboven al aangegeven weegt de hogere bijstandsnorm voor een echtpaar niet op tegen de extra kosten van twee volwassenen. Hier bovenop komen de kosten voor twee oudere kinderen, die hoger liggen dan de uitgaven voor jonge kinderen. Deze combinatie maakt de inkomenspositie van dit specifieke huishoudtype zeer precair.

De gemeentelijke inkomensondersteuning in Hilversum werkt zeker in het voordeel van dit huishouden, met de ruimhartige activiteitenregeling waar vier personen van kunnen profiteren plus de computerregeling voor gezinnen met schoolgaande kinderen vanaf groep 6. Dit is echter niet voldoende om de ongunstige uitgangssituatie van dit gezin te compenseren.

f. Alleenstaande van 65 jaar en ouder met extra zorgkosten

De begroting van de alleenstaande van 65 jaar of ouder met een lichte zorgvraag wijkt op diverse punten af van de standaardbegrotingen. We gaan we er vanuit dat:

- De oudere alleenstaande 5 dagen per week gebruik maakt van een maaltijdvoorziening. Deze maaltijdvoorziening zorgt voor meerkosten ten opzichte van de situatie waarin de oudere zelf de warme maaltijd zou hebben bereid. De meerkosten (inclusief de korting die van toepassing is) zijn verrekend bij de uitgavenpost 'voeding en versnaperingen'.
- Het huishouden gebruikt maakt van thuiszorg en hiervoor de eigen bijdrage verschuldigd is. Deze kosten worden volledig vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering. Voor ouderen die geen gebruik kunnen maken van de collectieve zorgverzekering (met een inkomen boven 110 procent van het netto minimuminkomen) staan deze kosten bij de post 'extra ziektekosten'.

- Het huishouden extra waskosten heeft; we gaan uit van 2x per week extra wassen. Deze staan weergegeven bij de post 'reiniging'.
- Extra slijtage van de kleding als gevolg van het feit dat de kleding vaker gewassen moet worden. De extra kledingkosten zijn verrekend bij de uitgavenpost 'kleding en schoeisel'.
- Het huishouden om medische redenen gebruik maakt van sociale alarmering. Hieraan is een eigen bijdrage van 6 euro per maand verbonden. Dit is verwerkt bij de uitgavenpost 'extra ziektekosten'.
- Het huishouden gebruik maakt van een deeltaxi (collectief vraagafhankelijk vervoer). Hierbij gaan we uit van 4 strippen per maand. De kosten van de deeltaxi staan bij de uitgavenpost 'openbaar vervoer, fiets'.

De eigen bijdrage voor de thuiszorg wordt geheel vergoed vanuit de collectieve zorgverzekering. Hierdoor heeft het huishouden dat van deze verzekering gebruik kan maken hier geen extra kosten aan. Op de kosten van de maaltijdservice wordt een flinke korting gegeven, afhankelijk van het inkomen. De eigen bijdrage voor de personenalarmering is relatief gering, evenals de overige extra kosten.

Uiteindelijk heeft dit huishoudtype niet met tekorten op de begroting te maken. Vergeleken met de alleenstaande onder de 65 jaar, zonder zorgkosten, is dit huishouden beter af: de AOW-uitkering is ruim 125 euro hoger dan een WWB-uitkering en hiermee worden de extra kosten in verband met een zorgvraag ruimschoots gecompenseerd.

4.2 Inkomensniveau

Voor elk huishoudtype zijn verschillende inkomensniveaus doorgerekend. Naast het minimum inkomen zijn inkomens op 110 en 120 procent van het netto minimuminkomen gespecificeerd.

Soms leidt een hoger inkomen tot een beperktere bestedingsmogelijkheid. Dit komt doordat landelijke en gemeentelijke inkomensondersteunende maatregelen, zoals huurtoeslag en kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, er niet op voorhand toe leiden dat een huishouden meer te besteden heeft bij een hoger inkomen. In dat geval is sprake van een armoedeval. Deze situatie ontstaat voornamelijk wanneer huishoudens vanuit een uitkering uitstromen naar betaald werk. Op dat moment nemen de kosten door werk toe en komen rechten op diverse inkomensondersteunende regelingen (gedeeltelijk) te vervallen.

4.2.1 Vóór invulling van het restpakket

Na invulling van het basispakket (en vóór invulling van het restpakket) hebben alle onderzochte huishoudens meer bestedingsruimte naarmate hun inkomen toeneemt. Alleen de alleenstaande van 65 jaar en ouder krijgt te maken met een lichte inkomensterugval op 110 procent van de bijstandsnorm. Dit kan deels verklaard worden vanuit de gehanteerde systematiek van het onderzoek. Op 100 procent gaan we uit van een volledige AOW-uitkering, terwijl op 110 procent gerekend wordt op basis van de WWB-norm voor 65 jaar of ouder. Deze laatste norm bepaalt immers of er recht is op gemeentelijke vergoedingen.

Bovendien heeft een 65-jarige met een zorgvraag op 110 procent van de bijstandsnorm geen recht op volledige kwijtschelding van lokale heffingen en zijn de kosten voor de maaltijdvoorziening hoger. Deze hogere kosten worden niet gecompenseerd door het iets hogere inkomen.

4.2.2 Na invulling van het restpakket

Na invulling van het restpakket worden meer armoedevallen zichtbaar. Voor bijna alle onderzochte huishoudtypen geldt dat zij bij een inkomen op bijstandsniveau meer overhouden dan bij inkomen op 110 procent van deze norm. De belangrijkste oorzaak van deze armoedeval zijn de kosten voor woon-werkverkeer. Bij een inkomen gelijk aan het bijstandsniveau gaan we er vanuit dat niemand binnen het huishouden werkt en dat er dus ook geen reiskosten zijn. Maar bij een inkomen boven het WWB-niveau veronderstellen we dat er sprake is van een (kleine) baan. Vanzelfsprekend is het mogelijk dat de werkgever voorziet in een vergoeding van de reiskosten, maar daar wordt in deze rapportage niet vanuit gegaan. Huishoudens die geen vergoeding voor hun reiskosten ontvangen en huishoudens met een hoger inkomen, zullen in de regel wel met deze kosten te maken hebben. Vandaar dat de reiskosten wel in de begrotingen zijn opgenomen.

Ook ouderen krijgen op 110 procent van het sociaal minimum te maken met extra kosten, vergelijkbaar aan de kosten voor woon-werkverkeer bij huishoudens jonger dan 65 jaar, waardoor de bestedingsruimte niet navenant toeneemt.

Voor alle huishoudtypen geldt bovendien dat op 110 procent van het netto minimuminkomen het recht op kwijtschelding volledig of gedeeltelijk wegvalt. Ook dit verklaart voor een deel de daling van de bestedingsruimte op 110 procent.

Hierbij moet worden opgemerkt dat gemeentelijk heffingen en waterschapsbelastingen onderdeel uitmaken van het basispakket en niet van het restpakket. Echter, vóór invulling van het restpakket is de stijging van het inkomen op 110 procent groot genoeg

om het wegvallen van de kwijtschelding op te vangen. Pas als ook de uitgaven in het restpakket toenemen ontstaat een armoedeval.

Het enige huishouden dat niet met een armoedeval op 110 procent van het netto minimuminkomen te maken krijgt, is het eenoudergezin met jonge kinderen. Dit gezin heeft op 110 procent van het minimuminkomen nog recht op gedeeltelijke kwijtschelding van gemeentelijke heffingen, aangezien ook de kosten van de kinderopvang bij de berekening van kwijtschelding worden betrokken. In plaats van 42 euro betalen zij slechts zes euro per maand. Hierdoor is dit huishouden in staat de extra uitgaven uit het restpakket voor woon-werkverkeer op te vangen, zonder dat een armoedeval ontstaat.

Het eenoudergezin met jonge kinderen heeft wel te maken met een lichte armoedeval op 120 procent van de norm. Er is geen recht meer op kwijtschelding, de kosten van de kinderopvang zijn hoger en het recht op de regeling voor duurzame gebruiksgoederen vervalt. Hierdoor neemt de bestedingsruimte vóór invulling van het restpakket slecht met 20 euro per maand toe. Als na invulling van het restpakket ook het recht op de activiteitenregeling wegvalt, is sprake van een armoedeval: het eenoudergezin heeft op 120 procent van het netto minimuminkomen acht euro minder over dan op 110 procent.

Ook bij het echtpaar met oudere kinderen wordt een armoedeval zichtbaar op 120 procent van het netto minimuminkomen. Het inkomen tussen 110 en 120 procent neemt niet evenredig toe door een iets lagere huurtoeslag en zorgtoeslag. De uitgaven stijgen juist door het wegvallen van het recht op gemeentelijke inkomensondersteuning, zoals de regeling voor duurzame gebruiksgoederen en de activiteitenregeling.

4.2.3 Langdurigheidstoeslag

Huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen, kunnen in aanmerking komen voor langdurigheidstoeslag. In de gemeente Hilversum geldt dit voor huishoudens met een inkomen tot en met 100 procent van het netto minimuminkomen. In de tabel op pagina 22 staat in de laatste twee kolommen het saldo van de inkomsten min de uitgaven uitgewerkt waarbij ook rekening is gehouden met de langdurigheidstoeslag.

Uit de tabel valt af te lezen dat een alleenstaande onder de 65 jaar die langdurigheidstoeslag ontvangt, maandelijks 111 euro over houdt nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan en 14 euro als ook alle uitgaven uit het restpakket zijn gedaan. Hiermee is het tekort dat een alleenstaande onder de 65 jaar had zonder langdurigheidstoeslag 'omgeslagen' naar een positief saldo op de maandbegroting. Wel

wordt de armoedeval (die al zichtbaar was vóór invulling van het restpakket) nog groter: de alleenstaande met een bijstandsuitkering inclusief langdurigheidstoelage houdt na invulling van het restpakket maandelijks meer over dan de alleenstaande met een inkomen op 110 procent van de bijstandsnorm, die 37 euro tekort komt.

Deze vergroting van de armoedeval doet zich ook voor bij het eenoudergezin met oudere kinderen en bij de echtparen met kinderen.

5. Conclusies en aanbevelingen

Dit hoofdstuk beschrijft, naar aanleiding van de resultaten in het vorige hoofdstuk, de conclusies. Daarnaast worden er verschillende adviezen gegeven voor de aanpassing van regelingen in het kader van minimabeleid van de gemeente Hilversum.

5.1 Regelingen

De diverse vormen van inkomensondersteuning in de gemeente Hilversum hebben een positief effect op de bestedingsruimte van de inwoners.

In enkele gevallen is sprake van een armoedeval, namelijk als de onderzochte huishoudens van een inkomen op bijstandsniveau naar een inkomen op 110 procent van deze norm gaan. Dit geldt overigens alleen als er sprake is van reiskosten voor woon-werkverkeer. Als deze kosten er niet zijn, of als deze kosten door de werkgever of de gemeente worden vergoed, doet de armoedeval zich niet voor.

Alleenstaanden van 65 jaar of ouder met een lichte zorgvraag krijgen ook vóór invulling van het restpakket met een armoedeval te maken. Voor deze groep geldt dat het inkomen op 110 procent lager ligt dan de AOW-uitkering vermenigvuldigd met 1,1. Er wordt gerekend met de 1,1 maal de WWB-norm voor 65-plussers. Door het wegvallen van de kwijschelding en de hogere kosten voor de maaltijdvoorziening op 110 procent ontstaat een armoedeval.

Het eenoudergezin met jonge kinderen en het echtpaar met oudere kinderen hebben ook op 120 procent van het minimuminkomen met een armoedeval te maken.

Om voor kwijschelding van lokale belastingen in aanmerking te komen hanteren zowel de gemeente als het waterschap een kwijscheldingsnorm van 100 procent, waarbij de draagkracht gezamenlijk wordt berekend. Indien er sprake is van (een beperkte) betalingscapaciteit wordt deze in eerste instantie ingezet voor de waterschapsbelastingen en is er recht op (gedeeltelijke) vrijstelling van gemeentelijke heffingen. Het Nibud adviseert deze berekeningsmethode in te handhaven, aangezien dit gunstig uitwerkt voor huishoudens met een inkomen vlak boven bijstandsniveau.

Vanaf 2012 kunnen gemeenten bij de berekening van de kwijschelding ook rekening houden met de kosten van kinderopvang. De gemeente Hilversum heeft deze nieuwe voorziening ingevoerd. Het Nibud beoordeelt deze berekeningswijze als positief, omdat de koopkracht voor gezinnen met kinderen die gebruik maken van kinderopvang hierdoor vergroot kan worden. Uit de begroting van het eenoudergezin met jonge kinderen valt op te maken, dat dit gezin bij een inkomen op 110 procent van de bijstandsnorm van deze regeling profiteert.

De gemeente biedt inwoners met een inkomen tot en met 110 procent van het netto minimuminkomen een collectieve zorgverzekering aan. Naast de collectiviteitskorting hebben verzekerden recht op een korting op de premie van 12,17 euro per maand. Desondanks is de premie voor deze zorgverzekering hoger dan de landelijke gemiddelde premie. Wel zullen deelnemers met deze verzekering uitgebreider verzekerd zijn dan huishoudens met een gemiddelde verzekering. Door deze uitgebreide verzekering zal het beroep op de bijzondere bijstand lager zijn, wat gunstig uitpakt voor de (uitvoerings) kosten van de gemeente. Ook deelnemers aan de collectieve verzekering zijn beter af: zij krijgen hun medische kosten automatisch vergoed via hun zorgverzekering.

Huishoudens met een (iets) hoger inkomen zullen er wellicht voor kiezen om een goedkopere en minder uitgebreide verzekering af te sluiten. Het Nibud adviseert de gemeente hier rekening mee te houden.

Met de activiteitenregeling creëert de gemeente een extra mogelijkheid om deel te nemen aan sportieve en sociaal-culturele activiteiten. Dit heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens met een laag inkomen. Gezinnen met kinderen profiteren extra van de regeling, aangezien de vergoeding voor kinderen hoger ligt dan die voor volwassenen (respectievelijk 200 euro en 140 euro).

Echter, deelnemen aan de maatschappij is voor iedereen belangrijk, ook voor volwassenen. Uit dit onderzoek blijkt dat echtparen met kinderen, het eenoudergezin met oudere kinderen en (in mindere mate) alleenstaanden onder de 65 jaar, niet alle uitgaven uit het restpakket kunnen bekostigen. Een hogere gemeentelijke bijdrage voor de sociale participatie van volwassenen zou hier een positieve rol kunnen spelen. Met name echtparen, die met een bijstandsnorm van 100 procent de kosten van twee volwassenen moeten dragen, zullen veel baat hebben bij een extra bijdrage voor elke volwassene binnen het huishouden.

Het Nibud adviseert de gemeente de mogelijkheid te onderzoeken om de bijdrage voor sociale participatie van kinderen en volwassenen gelijk te trekken.

Huishoudens die drie jaar of langer zijn aangewezen op een inkomen tot maximaal 110 procent van het netto minimuminkomen kunnen in aanmerking komen voor bijzondere bijstand voor de vervanging van duurzame gebruiksgoederen. Deze regeling pakt gunstig uit voor bovengenoemde gezinnen.

De gemeente zou kunnen overwegen deze regeling samen te laten gaan met de langdurigheidstoeslag. Beide regelingen hebben immers een soortgelijk doel; de langdurigheidstoeslag is indertijd in het leven geroepen als een reserveringsbijdrage voor duurzame gebruiksgoederen.

Door de regeling voor duurzame gebruiksgoederen in zijn huidige vorm te laten vervallen en de langdurigheidstoeslag te verhogen (en eventueel de referentieperiode te verlagen), valt veel winst te behalen. In de eerste plaats wordt de bestedingsvrijheid van rechthebbenden vergroot. In de huidige regeling voor duurzame gebruiksgoederen is de besteding geoormerkt, terwijl de besteding van de langdurigheidstoeslag vrij is. Dit zal de toegankelijkheid van de regeling vergroten.

Bovendien hoeven rechthebbenden nog maar een keer een aanvraag te doen, waar zij in de huidige situatie nog met twee aanvraagprocedures te maken kunnen krijgen.

Ten slotte zal samenvoeging van beide regelingen ook de uitvoeringskosten voor de gemeente omlaag kunnen brengen.

Wel moet bedacht worden dat er altijd huishoudens zullen zijn die door een dergelijke wijziging in het minimumbeleid nadeel ondervinden. Ook is de inkomensgrens van beide regelingen verschillend.

Naast een vergoeding voor duurzame gebruiksgoederen kunnen gezinnen met kinderen vanaf groep 6 in aanmerking komen voor een budget voor de aanschaf of vervanging van computer. Deze vergoeding bedraagt 450 euro per vijf jaar. Omdat met name gezinnen met oudere kinderen te maken krijgen met hoge schoolkosten, raadt het Nibud aan om deze regeling te handhaven.

In de gemeente Hilversum kunnen huishoudens met een laag inkomen in aanmerking komen voor langdurigheidstoeslag. De inkomensgrens ligt op 100 procent van het netto minimuminkomen. De regeling heeft een gunstig effect op de bestedingsruimte van huishoudens die langdurig van een laag inkomen moeten rondkomen. Voor dit soort huishoudens wordt het steeds lastiger om geld te reserveren voor grote aankopen. Het Nibud adviseert daarom om de regeling in stand te houden.

Een neveneffect van de langdurigheidstoeslag is dat de armoedeval bij alleenstaanden onder de 65 jaar, bij eenoudergezinnen met oudere kinderen en bij echtparen met kinderen wordt vergroot. Anderzijds hebben de genoemde huishoudtypen al te maken met een tekort op hun maandbegroting; de extra bijdrage in de vorm van langdurigheidstoeslag is voor deze huishoudens dus meer dan welkom. Een oplossing zou kunnen zijn om de langdurigheidstoeslag door te laten lopen tot 110 procent van het netto minimuminkomen. Hiermee wordt de geconstateerde armoedeval weliswaar niet teniet gedaan, maar deze wordt wel kleiner. Echter, in sommige gevallen wordt de armoedeval hierdoor verschoven naar 120 procent van de bijstandsnorm. Wel ligt een verhoging van de inkomensgrens in lijn met het hierboven beschreven voorstel om de langdurigheidstoeslag samen te laten vallen met regeling voor duurzame gebruiksgoederen. Een dergelijke keuze ligt echter buiten het bestek van dit onderzoek.

In Hilversum wordt de eigen bijdrage voor de kinderopvang niet door de gemeente vergoed (behalve in specifieke gevallen, zie paragraaf 3.2.7). Deze kosten drukken dus op de begroting van de huishoudens die van kinderopvang gebruik (moeten) maken. Bovendien is in 2011 de vergoeding van het Rijk ook sterk afgenomen.

Bij een echtpaar met een inkomen boven WWB-niveau gaat het Nibud er vanuit dat een van beide partners werkt. Het kind gaat dan niet naar de kinderopvang, maar naar de peuterspeelzaal. De kosten voor de peuterspeelzaal zijn lager dan die voor de kinderopvang. Hierdoor ontstaat ongelijkheid tussen eenoudergezinnen en echtparen met kinderen. Dit is echter niet heel bezwaarlijk, aangezien een alleenstaande ouder met jonge kinderen niet met tekorten op de begroting te maken heeft. Het Nibud raadt daarom aan de huidige situatie in stand te houden.

5.2 Aandachtspunten

Echtparen met kinderen

Echtparen onder de 65 jaar met kinderen hebben in de gemeente Hilversum de minste bestedingsruimte: op geen van de onderzochte inkomensniveaus kunnen zij de uitgaven uit het restpakket bekostigen. Het Nibud ziet dit bij meer gemeenten; de extra inkomsten ten opzichte van het eenoudergezin (100 tegenover 90 procent van de bijstandsnorm) wegen vaak niet op tegen de kosten voor een extra volwassene aan bijvoorbeeld voeding, kleding en de zorgverzekering.

Om de bestedingsruimte voor echtparen met oudere kinderen te verruimen kent de gemeente Hilversum naast de activiteitenregeling de computerregeling voor schoolgaande kinderen. Desondanks heeft dit echtpaar de minste bestedingsruimte.

Zoals hierboven al vermeld, adviseert het Nibud om te onderzoeken of de bijdrage voor sociale participatie van kinderen en volwassenen gelijk kan worden getrokken.

Voor echtparen met oudere kinderen geldt bovendien dat de tekorten groter worden bij een inkomensniveau van 120 procent van de toepasselijke bijstandsnorm. Bij een inkomen hoger dan 110 procent van de norm vervalt het recht op categoriale gemeentelijke inkomensondersteuning, waardoor de bestedingsruimte afneemt. Het Nibud adviseert om voor deze groep zoveel mogelijk gebruik te maken de mogelijkheden die de landelijke wet- en regelgeving nog open laat. Hierbij kan gedacht worden aan verstrekkingen via de individuele bijzondere bijstand of via particuliere fondsen zoals de Stichting Leergeld of het Jeugdportfonds.

Huishoudens met oudere kinderen

Behalve echtparen met oudere kinderen, kunnen ook alleenstaande ouders met oudere kinderen op geen van de onderzochte inkomensniveaus het restpakket bekostigen. De tekorten zijn weliswaar kleiner dan bij echtparen, maar de kosten van oudere kinderen zijn zo hoog dat ook gezinnen met slechts één volwassene niet rond kunnen komen. Een oplossing zou kunnen zijn om naast (of in plaats van) de computerregeling een bijdrage in de schoolkosten voor kinderen op het voortgezet onderwijs in het leven te roepen. Dit is echter een politieke beslissing, die buiten het bestek van dit onderzoek valt.

Alleenstaanden onder de 65 jaar

Ook alleenstaanden onder de 65 jaar hebben weinig bestedingsruimte. De uitgaven uit het basispakket zijn nog betaalbaar, maar de uitgaven aan sociale participatie kunnen zij niet opbrengen, zonder dat een tekort op de maandbegroting ontstaat. Dit geldt voor alle onderzochte inkomensniveaus.

Door een hogere vergoeding voor sociale participatie voor volwassenen zou dit tekort enigszins beperkt kunnen worden. Het Nibud, adviseert daarom de mogelijkheden voor inkomensondersteuning voor deze specifieke groep nader te onderzoeken.

Armoedeval

Bij bijna alle onderzochte huishoudtypen is sprake van een armoedeval op 110 procent van het netto minimuminkomen. Bij een inkomen boven het minimum wordt er in deze rapportage namelijk vanuit gegaan dat er sprake is van een (part-time) baan, wat ook extra (vervoers)kosten met zich meebrengt.

In de praktijk zal het regelmatig voorkomen dat deze reiskosten door de werkgever vergoed worden. Mocht dit niet het geval zijn, dan zou de gemeente een vergoeding kunnen verstrekken, bijvoorbeeld vanuit het re-integratie- of participatiebudget of in de vorm van bijzondere bijstand, net zolang totdat het inkomen hoog genoeg is om de extra reiskosten zelf te betalen. Op deze manier vallen de extra vervoerskosten voor de uitstroomer naar werk weg, waarmee ook eventuele tekorten op de begroting verlaagd kunnen worden. Tevens wordt hiermee de armoedeval bij dit inkomensniveau verkleind. Dergelijke ondersteuning is vooral noodzakelijk als ook het recht op langdurigheidstoeslag vervalt.

Bijlage 1: Begrotingen

In onderstaande tabellen zijn de begrotingen van de verschillende huishoudtypen opgenomen. Voor alle huishoudens wordt op een rij gezet hoe het budget er bij de verschillende inkomensniveaus uit ziet.

De inkomensondersteunende regelingen van de gemeente Hilversum zijn als volgt in de begrotingen verwerkt:

Kwijtschelding van heffingen

In de begrotingen is de kwijtschelding van de gemeentelijke- en waterschapsheffingen verwerkt bij de heffingsbedragen. Dit wordt aangegeven met • achter het resterende bedrag.

Collectieve ziektekostenverzekering

De gemeente Hilversum biedt inwoners de mogelijkheid zich te verzekeren via een collectieve ziektekostenverzekering. Huishoudens kunnen gebruik maken van een basisverzekering en een aanvullende verzekering. Bij de uitgavenposten 'basispremie zk-verzekering' en 'aanvullende zk-verzekering' hebben we de maandelijkse bedragen van de collectieve zorgverzekering gebruikt. Dit is aangegeven met •• achter de betreffende bedragen.

Regeling duurzame gebruiksgoederen

De bijzondere bijstand voor vervanging van duurzame gebruiksgoederen (vervolgbudget) is verwerkt in de post 'inventaris' en aangegeven met •••.

Computerregeling

Ook de vergoeding voor de aanschaf van een computer is verwerkt in de post 'inventaris'. Het gaat om een budget van 450 euro per vijf jaar, per maand komt dit neer op 7,5 euro per maand (€ 450/5/12).

Restpakket

De vergoeding uit de activiteitenregeling is opgenomen in de post 'vergoeding restpakket'.

De posten in de basisbegroting die horen bij het restpakket zijn met een * gemerkt. Voor zover deze niet apart zijn benoemd, zijn zij ondergebracht in de post 'overig restpakket'.

Bijlage 2: Inkomsten

Inkomsten

Het inkomen in de begrotingen is inclusief vakantietoeslag en heffingskortingen (bijvoorbeeld de algemene heffingskorting, de arbeidskorting en de combinatiekorting).. Het uitgangspunt is dat huishoudens alle kortingen waar ze recht op hebben ook daadwerkelijk aanvragen.

Langdurigheidstoeslag

Huishoudens in de gemeente Hilversum die voorafgaand aan de peildatum gedurende vijf jaar over een inkomen beschikken dat niet hoger is dan 100 procent van de voor belanghebbende(n) geldende bijstandsnorm, hebben recht op de langdurigheidstoeslag. De regeling is bedoeld voor huishoudens tussen de 23 en 65 jaar die langdurig op het minimum leven en die geen uitzicht hebben op hoger inkomen.

Huishoudens die in aanmerking komen voor de toeslag worden vergeleken met de huishoudens die hier geen recht op hebben.

Algemene opmerking

Naast bovenstaande inkomensondersteunende maatregelen wordt bij de inkomsten rekening gehouden met de zorgtoeslag, de huurtoeslag, de kinderbijslag en het kindgebonden budget.

Voor de huishoudens met extra zorgkosten wordt rekening gehouden met eventuele belastingaftrek van persoonsgebonden uitgaven (specifieke zorgkosten). Als de verschuldigde inkomstenbelasting te laag is om de aftrek te verzilveren, dan gaan we ervan uit dat men gebruik maakt van de Tegemoetkoming Specifieke Zorgkosten (TSZ). De Tegemoetkoming uit de Wet tegemoetkoming specifieke zorgkosten (Wtcg) is niet bij het inkomen opgenomen, omdat niet duidelijk is of men hier recht op heeft en omdat de tegemoetkoming pas in het daaropvolgende kalenderjaar wordt uitgekeerd.

Bijlage 3: Verantwoording uitgaven

Het Nibud gebruikt diverse bronnen voor de referentiecijfers. Hieronder volgt een korte verantwoording van keuzes en bronnen uitgesplitst naar het basis- en het restpakket.

1. Basispakket

Huur

Er wordt gerekend met een huur van 360 euro voor een- en tweepersoonshuishoudens en 410 euro voor meerpersoonshuishoudens.

Energie

Dit is 90 procent van de prijs van gemiddeld gebruik naar huishoudtype met een opslag voor huishoudens van 65 jaar of ouder (gasverbruik). Daarbij hanteert het Nibud de prijs van het gemiddelde verbruik.

Heffingen

Dit zijn de gemeentelijke en waterschapsheffingen verminderd met de eventuele kwijtschelding.

Telefoon, internet en kabel

Deze bedragen zijn gebaseerd op het bellen met een mobiele telefoon met een sim-only abonnement voor 100 tot 150 belminuten per maand, een basisabonnement voor internet en een analogo televisie abonnement via de kabel.

Zorgverzekeringen

Dit betreft de nominale premie van de basis- en aanvullende verzekering inclusief de minst uitgebreide tandartsverzekering. Voor huishoudens die voldoen aan de voorwaarden is de collectiviteitskorting van toepassing.

Overige verzekeringen

Dit betreft een aansprakelijkheidsverzekering, een inboedelverzekering en voor volwassenen in huishoudens onder de 65 jaar een uitvaartverzekering.

Schoolkosten

Deze bedragen zijn gebaseerd op onderzoek van het Nibud, en betreffen de mediaanbedragen exclusief reiskosten.

Kinderopvang

Dit zijn de kosten inclusief de landelijke vergoeding die wordt gegeven en (indien van toepassing) de vergoeding via de bijzondere bijstand.

Kleding en schoeisel

Deze bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor kleding.

Inventaris en onderhoud

Bedragen zijn gebaseerd op het Nibud-basispakket voor inventaris en onderhoud.

Extra ziektekosten

In het basispakket zitten kosten die elk huishouden heeft. De kosten betreffen de huisapotheek met pleisters, aspirines e.d. plus het bedrag dat een huishouden maximaal kwijt kan zijn aan het eigen risico van de zorgverzekering.

Voor het huishouden met een zorgvraag zijn hier de kosten in verband met de eigen bijdrage Wmo/AWBZ meegenomen, evenals de kosten in verband met personenalarmering. Eventuele tegemoetkomingen vanuit de collectieve (aanvullende) zorgverzekering, Wmo of individuele bijzondere bijstand zijn verrekend.

Voeding

De bedragen zijn gebaseerd op de aanbevolen hoeveelheden voor een gezonde voeding van het Voedingscentrum en de prijzen van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS).

Voor het huishouden met een zorgvraag zijn hier de kosten in verband met de maaltijdservice meegenomen, evenals de kosten in verband met een dieet. Eventuele tegemoetkomingen vanuit de collectieve (aanvullende) zorgverzekering, Wmo of individuele bijzondere bijstand zijn verrekend.

Reiniging

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Persoonlijke verzorging

Uitgegaan is van een bedrag per persoon op basis van Nibud-onderzoek.

Diversen

Dit is een bedrag per huishouden en een bedrag per persoon voor diverse uitgaven.

Strippenkaart en fiets

Voor ieder lid van het huishouden zijn dit de kosten van een fiets en één strippenkaart.

2. Restpakket

Het bedrag dat overblijft nadat alle uitgaven uit het basispakket zijn gedaan, is bestemd voor vrije bestedingen. Alle vrije bestedingen vormen samen het restpakket.

Pakket voor sociale participatie

Als voorbeeld heeft het Nibud in samenwerking met het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) een pakket aan uitgaven voor sociale participatie opgesteld. De uitgavenposten waar rekening mee is gehouden staat hieronder weergegeven evenals de richtbedragen voor deze uitgavenposten.

Uitgaven aan sociale participatie, bedrag per maand	
	€
Contributies en abonnementen	
per kind 4-12 jaar	11
per persoon >12 jaar	16
per huishouden	2
Bezoek ontvangen	
per persoon	8
per huishouden	11
Op bezoek gaan	
per persoon	5
Vakantie/uitgaan	
per persoon	16
per huishouden	21
Vervoer	
per persoon	8
per huishouden	4

Bron: Hoff et al, SCP/Nibud, 2009, berekeningen Nibud, 2012

Overig restpakket

Naast de uitgaven zoals gespecificeerd in het pakket aan sociale participatie kunnen nog allerlei overige uitgaven als voorbeeld in het restpakket worden opgenomen. In dit onderzoek zijn dat posten voor een huisdier, de kosten voor woon-werkverkeer en zakgeld voor de kinderen (bedragen zijn gebaseerd op regulier onderzoek van het Nibud).